

Inrikesministeriet
registratorskontoret.im@gov.fi
VN/18335/2026

Utlåtande om förslag till ändring av lagen om varningsmeddelanden

1 Inledning

På grund av Ålands polismyndighet centrala roll vid förmedlingen av varningsmeddelanden på Åland önskar myndigheten framföra sina synpunkter på utkastet till proposition om ändring av 5 och 7 § i lagen om varningsmeddelanden.

Myndigheten har tagit del av ärendet via tjänsten utlåtande.fi, där remissbrevet är daterat den 30 juni och remisstiden går ut den 14 juli 2026. Varken polismyndighetens huvudman Ålands landskapsregering eller polismyndigheten var med på sändlistan.

Enligt förslaget ska i lagen om varningsmeddelanden (466/2012) intas varningsmeddelanden till allmänheten med hjälp av Cell Broadcast-systemet som gör det möjligt att snabbt, utan dröjsmål och inom ett avgränsat geografiskt område förmedla varningsmeddelanden till samtliga mobiloperatörers enheter i riskområdet.

Av remissbrevet framgår att varningsmeddelanden i nuläget sänds på analog radio och digital tv, så att varningsmeddelandet alltid ges i radio och även i tv, om den myndighet som utfärdar varningsmeddelandet så beslutar, och dessutom publiceras varningsmeddelandet i appen 112 Suomi, i Yle-appen, på sida 112 på text-tv samt på webbplatserna pelastustoimi.fi (Räddningsväsendet), yle.fi och 112.fi. Ytterligare används fasta befolkningsskyddslarm och högtalarbilar för att varna befolkningen.

Inrikesministeriet framför i sitt remissbrev att man på grund av det rådande säkerhetsläget vill ta i bruk det nya varningssystemet FI-Alert, som baserar sig på Cell Broadcast-teknik och EU Alert-konceptet så fort det är färdigt och bedömer därför att det är nödvändigt att avvika från anvisningarna om hörande vid författningsberedning i fråga om remisstiden. Dessutom är de föreslagna ändringarna av teknisk karaktär och utgör en förbättring av den flerkanalsmodell som redan tillämpas.

Lagen avses träda i kraft den 1 november 2026.

2 Ålands polismyndighets inledande synpunkter

Ålands polismyndighet stöder propositionen till den del den identifierar behovet och nyttan av att Cell Broadcast-systemet tas i bruk, men förutsätter att de brister som framkommer i vårt remissutlåtande korrigeras. **Ålands polismyndighet ser att det nya systemet inte har förutsättningar att tas i bruk effektivt för att heltäckande beakta**

alla olika varningssituationer som kan uppstå på Åland eller förflyttas från Åland mot riket. För att propositionens syfte "att göra varnandet av allmänheten snabbare och effektivare i olika farliga situationer, att öka varningarnas räckvidd så att varningsmeddelandena kan förmedlas till mobiltelefonerna hos befolkningen i riskområdet samt att säkerställa att myndighetsanvisningar förmedlas snabbt och tillförlitligt" ska uppnås är det nödvändigt att beakta de strukturella skillnaderna i lagstiftning och myndighetsstruktur som råder.

Samma och liknande problematik existerar redan med gällande lagstiftning, myndighetsstrukturer och alarmeringssystem.

Frågeställningarna som kommer sig av fördelningen av lagstiftningsbehörigheten och de reella skillnader som finns i ansvarsfördelningen mellan myndigheter på Åland jämfört med övriga Finland behöver klargöras.

Enligt förslaget till ändring av lagen om varningsmeddelanden är det Nödcentralsverket som enligt ett tillägg i 7 § ska förmedla de behöriga myndigheternas varningsmeddelanden till Cell Broadcast-systemet.

Redan idag gäller samma process, nämligen att det är myndigheterna som enligt 3 § får utfärda varningsmeddelanden och enligt 4 § bedömer "om det är nödvändigt för att varna allmänheten när det har inträffat en farlig händelse som kan innebära fara för människors liv eller hälsa eller omfattande skada eller förstörelse av egendom" bestämmer hur meddelandet ska riktas geografiskt och om det dessutom ska förmedlas i television, enligt 7 § översänder det till Nödcentralsverket som sedan förmedlar varningsmeddelandet i oförändrad form på finska och svenska "till applikationen för teleterminalutrustning samt till Rundradion Ab för distribution i radio och television". Nyheten i det nya förslaget är således att distributionskanalen CBS läggs till de redan nämnda.

På Åland är inte Nödcentralsverket 112-myndighet och inte heller normalt förmedlare av varningsmeddelanden, utan dessa uppgifter handhas av Ålands polismyndighet enligt vad som beskrivs närmare nedan. Statens ämbetsverk på Åland, som enligt 3 § lagen om varningsmeddelanden får utfärda varningsmeddelanden, är inte en operativ myndighet som nås 24 timmar i dygnet på det som krävs för att uppnå ett tillräckligt effektivt fungerande system. Däremot är Nödcentralverket behörig och ansvarig myndighet att förmedla varningsmeddelanden i situationer som berör rikets säkerhet. Därutav följer att Nödcentralverket i vanliga fall inte har behörighet på Åland, men är ansvarig under vissa, i Självstyrelselagen definierade situationer. Utvecklingen av CBS sker på grund av de yttre hot som Ukrainas krig mot Ryssland har medfört i delar av riket och den här typen av varningsmeddelanden hör till Nödcentralverkets ansvar även i landskapet Åland.

Om farosituationen berör befolkningen på Åland bör varningen komma fram lika effektivt oberoende av om faran berör en farosituation som regleras i rikslagstiftningen (såsom militära hot och nationell säkerhet) eller i landskapslagstiftningen (såsom miljöhot och lokala störningar i den allmänna ordningen). Systemet bör fungera lika väl på Åland

oberoende av om faran först uppmärksammas av åländska myndigheter eller utanför Åland (till exempel ett utsläpp uppmärksammas i västra Finland och riskerar sprida sig från Västra Finland mot Åland).

Det samma gäller berörd befolkning utanför Åland när ett hot först uppmärksammas på Åland, men omfattar ett större geografiskt område än Åland. Observationer inom landskapets territorium med konsekvenser utöver Ålands gränser måste kunna alarmeras vidare på ett effektivt sätt. Det samma gäller den typen av hot som hör till Nödcentralverkets behörighet som uppmärksammas på Åland och riktas mot Åland. I dagens läge ger varken lagstiftningen eller statens organisering inom landskapet Åland någon klar vägledning om hur varningar ska förmedlas mellan riksmyndigheterna och självstyrelsemyndigheterna. Eftersom CBS är endast en del av en flerkanalmodell bör motsvarande flerkanalmodell fungera på Åland som i riket, även i alla de situationer där Nödcentralverket är behörig och ansvarig myndighet.

3 Lagstiftningsbehörigheten

Åland berörs endast kortfattat i utkastet till proposition under avsnitt 4.2 De huvudsakliga konsekvenserna:

”Landskapet Ålands självstyrelse

De punkter som hänför sig till propositionen hör till landskapet Ålands lagstiftningsbehörighet. Enligt 18 § 6 punkten i självstyrelselagen för Åland (1144/1991) har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om allmän ordning och säkerhet med de undantag som nämns i 27 § 27, 34 och 35 punkten i den lagen och i fråga om brand- och räddningsväsendet.”

Det bör i sammanhanget noteras att Ålands och rikets lagstiftningsbehörigheter är exklusiva, vilket innebär att om lagstiftningen helt faller inom landskapets behörighet kan lagen inte alls tillämpas på Åland. Utgående från den korta text som medtagits om Åland i propositionsutkastet kan man därför få intrycket att CBS inte kommer att omfatta Ålands område och att det skulle falla inom Ålands behörighet. Här är en grov feltolkning av lagstiftningsbehörigheterna. Vi tror inte att detta varit avsikten, men önskar att det klart framgår av propositionen och i praktisk tillämpning vid de situationer där Nödcentralverket är behörig myndighet även för befolkningen på Åland.

Varningsmeddelanden faller nämligen även till betydande delar inom rikets lagstiftningsbehörighet enligt självstyrelselagens 27 §. Riksdagen lagstiftar om angelägenheter även på Åland inom sin behörighet och riksmyndigheterna har samma uppgifter på Åland i dessa fall om inte något annat framgår av självstyrelselagen, annan rikslagstiftning om ansvarsfördelningen mellan myndigheterna eller av en överenskommelseförordning enligt 32 § självstyrelselagen. När det gäller varningsmeddelanden är Nödcentralverket behörig myndighet i riket, men på Åland är det Ålands polismyndighet som sköter motsvarande nödalarmeringsuppgifter. Däremot tar inte Nödcentralverkets ansvar slut vid landskapsgränsen. I stället ansvarar staten

även för nödalarmeringar inom landskapets områden när det gäller de delområden som stadgats särskilt i självstyrelselagens 27 § 34 punkt:

”försvarsväsendet och gränsbevakningen med beaktande av vad som stadgas i 12 § [befrielse från värnplikt för den som har åländsk hembygdsrätt], ordningsmaktens verksamhet för tryggnad av statens säkerhet, försvarstillstånd, beredskap inför undantagsförhållanden,”

Detta innebär att exempelvis externa hot som flyganfall hör till statens säkerhet och därmed rikets behörighet. Vilket är den exakta orsaken till varför CBS nu med brådskande beredning ämnas tas i bruk.

Även televäsendet utgör en del av rikets lagstiftnings- och förvaltningsbehörighet enligt 27 § 40 punkten, dock så att allmän televerksamhet i landskapet endast får beviljas av en riksmyndighet under förutsättning att landskapsregeringen har gett sitt samtycke därtill.

Ålands lagting har lagstiftningsbehörigheten på Åland inom de områden som framgår av självstyrelselagens 18 §. Enligt 18 § 6 punkten har, vilket redan påpekas i propositionen, landskapet behörighet rörande allmän ordning och säkerhet samt brand- och räddningsväsendet, med vissa undantag. Räddningsväsendet är inom åländsk behörighet och om och när organisationen, ansvarsfördelningen och processerna skiljer sig borde det tydligt framkomma i lagpropositionen. Ålands polismyndighet sköter även riksuppgifter enligt överenskommelseförordning.

4 Förmedlingen av varningsmeddelanden på Åland

Ålands polismyndighet handhar i enlighet med landskapslagen om Ålands polismyndighet (Ålands författningssamling 2000:26) landskapet Ålands polisförvaltning och är underställd Ålands landskapsregering. Enligt 1 § 4 mom. i samma lag sköter myndigheten även ”mottagande av nödmeddelanden och alarmering av räddningsenheter i enlighet med räddningslagen (2006:106) för landskapet Åland (nedan *den åländska räddningslagen*) och ”för skötseln av dessa uppgifter finns en alarmcentral vid polismyndigheten”. Alarm- och lägescentralen (ALC) är den enhet inom polismyndigheten som handhar alarmcentralens uppgifter och där även polisens operativa ledningscentral ingår.

Bestämmelserna om den centrala alarmeringsförvaltningen finns samlade i den åländska räddningslagens 9 kap. Alarm- och lägescentralen mottar nödmeddelanden från det allmänna nödnumret 112, alarmerar räddningsenheter och handhar varningsmeddelanden på Åland på motsvarande sätt som Nödcentralverket enligt lagen om varningsmeddelanden.

Bestämmelsen om varningsmeddelanden finns i 56 § 1 mom. 5 punkten i den åländska räddningslagen enligt vilken Ålands polismyndighet:

5) efter beslut av polisens eller räddningsväsendets operativa ledning eller en myndighet som enligt en annan lag har skyldighet att i brådskande situationer varna allmänheten, utan dröjsmål utfärda sådana meddelanden och skicka dessa till Ålands Radio och Tv Ab som förmedlar meddelandena till allmänheten.

Riksmyndigheterna som räknas upp i lagen om varningsmeddelanden är sådana myndigheter som "enligt en annan lag" har skyldigheten att varna allmänheten.

Om Ålands Radio och Tv Ab:s skyldighet att, på motsvarande sätt som Rundradion Ab, förmedla varningarna bestäms i 6 § 3 mom. landskapslagen (2019:103) om medieavgift:

"På begäran av Ålands polismyndighet ska bolaget utan dröjsmål till allmänheten förmedla sådana meddelanden som varnar för farliga händelser och som avses i 56 § 1 mom. 5 punkten i räddningslagen (2006:106) för landskapet Åland."

Gällande åländsk lagstiftning finns tillgänglig genom webbtjänsten Ålex som upprätthålls av Ålands landskapsregering: www.regeringen.ax/alandsk-lagstiftning/alex

Hur varningsmeddelanden förmedlas skiljer således från hur dessa förmedlas i riket inte endast på grund av olika lagstiftning utan även i praktiken. Därför är det av yttersta vikt att riket i sin lagstiftning beaktar sin skyldighet att även alarmera inom landskapet Åland på ett sätt som inte försätter de i landskapet Ålands bosatta finländska medborgare i ett sämre säkerhetsläge än de finländska medborgare som är bosatta i riket.

5 Behovet av klara processer mellan riks- och landskapsmyndigheter

Gällande de förslagets konsekvenser för myndigheterna konstateras i utkastet till propositionen att möjligheterna för alla myndigheter som avses i 3 § i lagen om varningsmeddelanden att varna befolkningen förbättras. Befolkningens möjligheter att skydda sig förbättras såväl vid dagliga olyckor, störningar under normala förhållanden som under undantagsförhållanden. Utöver information om en fara kan ett varningsmeddelande ge befolkningen anvisningar som syftar till att styra personer som befinner sig i ett riskområde att handla på ett ändamålsenligt sätt i situationen.

Polismyndigheten önskar påpeka att det behövs särskilda insatser för att uppmärksamhet till att samma målsättningar kan nås fullt ut även på Åland.

Det är inte endast alarmeringsuppgifterna som följer en annan myndighetsstruktur på Åland. Räddningsväsendet är även i övrigt annorlunda organiserat. Det finns inga välfärdsområden på Åland. Ålands landskapsregering ansvarar för den allmänna styrningen och tillsynen. Socialvården är kommunal och Ålands hälso- och sjukvård är en landskapsmyndighet. Även själva räddningsinsatserna, såsom ambulans och brandkår, är annorlunda organiserade.

Dessutom finns vissa i sammanhanget relevanta statliga verksamheter på Åland, såsom Ålands sjöbevakningsstation och Gränsbevakningsväsendet. Statens ämbetsverk på

Åland har en ledande roll inom befolkningsskyddet och beredskap inför och under undantagsförhållanden.

Formuleringen i den åländska räddningslagen som motsvarar bestämmelsen om behöriga myndigheterna i 3 § lagen om varningsmeddelanden (se förra avsnittet) är att "polisens eller räddningsväsendets operativa ledning en myndighet som enligt en annan lag har skyldighet att i brådskande situationer varna allmänheten" ska utfärda meddelandena som Alarm och lägescentralen vid Ålands polismyndighet sedan förmedlar på motsvarande sätt som Nödcentralsverket i övriga Finland. I formuleringen "myndigheter som enligt en annan lag" ingår även de behöriga myndigheterna enligt 3 § i lagen om varningsmeddelanden så ALC ska även förmedla varningsmeddelanden från riksmyndigheterna till Ålands Radio och TV och övriga larmsystem, men det står inte klart att Ålands polismyndigheter och myndigheter inom det åländska räddningsväsendet kan överföra varningsmeddelanden till Nödcentralsverket.

Författnings- och myndighetsstyrningen rörande varningsmeddelanden omfattar såväl lagstiftning och förvaltning inom självstyrelsen som rikets lagstiftning och den ansvarsfördelning som finns mellan myndigheterna i riket.

En samordning mellan riksmyndigheterna och självstyrelsemyndigheterna dels under geografiskt mer omfattande kriser som förutom Åland även berör andra delar av statens område, dels gällande situationer på Åland uttryckligen inom rikets behörighet, såsom kriser som har en koppling till krigsberedskap, beredskap inför undantagsförhållanden överlag och befolkningsskydd behöver egnas mera uppmärksamhet, både i praktiken och i beredande av lagstiftningen.

För att systemet ska fungera som avsett, det vill säga att varningar för farliga händelser som kan innebära fara för människors liv och hälsa eller omfattande skada eller förstörelse av egendom och förhållningsregler som behöriga myndigheter utfärdar ska nå den berörda befolkning så effektivt som möjligt bör lagstiftningen beakta behörigheterna samtidigt som det förvaltningsmässiga och operativa myndighetsarbetet behöver äga kunskap om ansvarsfördelningarna, tillämpa dem och samarbeta i vardagen. Det är mycket viktigt att riksmyndigheterna för en dialog med självstyrelsemyndigheterna alltid då eventuella ändringar bereds gällande förmedlingen av varningsmeddelanden.

6 Avslutningsvis

Sammanfattningsvis stöder Ålands polismyndighet den brådskande beredningen till riksdagen med förslag till lag om ändring av 5 och 7 § i lagen om varningsmeddelanden.

Polismyndigheten förutsätter att det i lagen säkras samma möjligheter till alarmering inom landskapet Åland som inom riket och det görs enklast genom att skriva in i lagen att Ålands polismyndighet, som ansvarig 112-myndighet inom landskapet ges samma lagstadgade rättigheter som Nödcentralverket har att använda CBS-systemet och möjligheter att alarmera inom sitt ansvarsområde (landskapet Åland) och ifall situationen är sådan att hotet upptäcks på Åland men riktas mot riket. I annat fall lämnas inte bara

landskapet Åland sårbart utan även rikets västra flank förblir sårbar på ett sätt som möjliggör att det planerade CBS-systemet inte klarar av att reagera på hot som kommer över landskapet Åland mot riket eller riktas mot landskapet Åland från något annat håll än från öst.

Polismyndigheten är tvungen att uttrycka en stor häpnad över de nu lyfta brister i beredningen då detta exakta temat har behandlats med inrikesministeriets ledning, räddningsavdelningens högsta ledning och Nödcentralverket under flera års tid i samband med diskussionerna om en integration av alarmsystemen Ålarm-Erica.

Bristerna som lyfts behöver åtgärdas för att säkra hela Finlands inklusive landskapet Ålands säkerhet på ett sätt som ger samma varningsnivå inom hela Finland och samma säkerhet åt alla personer som befinner sig i Finland, oberoende var de befinner sig eller inom vilket förvaltningsområde de befinner sig i (landskapet Åland eller riket).

2026-07-14

X Johan Pawli

Johan Pawli

Polismästare

Signerat av: Pawli Johan 91323175V

Bilagor

Distribution: Inrikesministeriet, Ålands landskapsregering, Statens ämbetsverk

För kännedom